ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И ПЕТКОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник" — Цетиње. Adresse: „Le Courrier de Cettigné" — Cettigné (Monténégro)

За ЦРНУ ГОРУ појединн број 10 пара.
За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ појединн број 20 пара.

БРОЈ 16 — ЦЕТИЊЕ, СРИЈЕДА 20. ФЕБРУАРА 1913. ГОД. — ГОДИНА VI.

Рат на Балкану

Цетиње, 20. фебруара

Са бојног поља нема крупних догађаја. Елементарне непогоде проузроковале су те су војне операције застале. Али и поред свега тога Турци су ових дана претрпјели неколико пораза од стране Грка, како на суву тако и на мору.

Исто тако нема никаквих крупних вијести ни у погледу расправљања питања, која је овај рат изазвао. Бугарско-румунски спор није ни у колико напредовао; остао је на оној тачки на којој је и раније био. Исто тако је и са спором, који води Русија с Аустријом, ма да се пуштају вијести како је постигнут потпун споразум. Па и питања о аутономији Арбаније, изласку Србије на море и т. д. остала су још нерријешена и онако у каквом су стању и раније била.

Питање о Скадру у пошљедње је вријеме било предмет опште пажње, а то одаје и писање страних угледних листова, који о том питању још једнако пишу, сматрајући га као једно од најважнијих спорних питања.

Скадар

Под овим насловом петроградско „Н. Времја" доноси сљедећи чланак:

Европски дипломати, који засједају у Лондону, настављају важним лицем рјешавати судбе балканског полуострва. Од њихових рјешења до сада још није никоме ни топло, ни студено. Ниједна од њихових одлука, осим питања о недопуштања Србији изласка на Јадранско Море, није оснажена. Сада они претресају у истом стилу о будућим границама Арбаније.

За европске дипломате је разграничење Арбаније задатак не само заплетен него и забаван: како превести преко ријеке вука, козу и зеље, а у цјелости их сачувати. А за савезнике то није шарада него питање њихових животних интереса. По томе се може разумјети, каква разлика становишта према томе питању заузимљу с једне стране савезници а с друге канцеларски дипломати. За једне је тема разговора и протокола не лишена пријатности, за друге питање мирне или бурне будућности.

Савјетовање амбасадора у Лондону, који туђим срцем просуђују догађаје, прихватили су етнографско начело, т. ј. мјеста гдје је већина Арбанаса, да остану за Арбанију; а гдје су Арбанаси у мањини, да остану сусједним државама. А савезници се позивљу на животне интересе. Они говоре: будућу границу Арбаније треба повући тако, да се обезбједи граница њихових држава од разбојничких упада дивљих арбанашких племена. Ова се два начела не могу сложити, него се мора узети једно или друго.

Црногорски представник у Лондону предао је инглеској влади формалну изјаву, да се Црна Гора не може одрећи својих претензија на Скадар и округ скадарски, а делегат Србије, да српска влада не може напустити заузета мјеста. Ове су изјаве и правичне и разумне.

По ономе што је нам париШки корисподент дознао, међународна дипломација готова је да призна српске захтјеве правилним. Питање Скадра као да се налази у друкчијем стању, као да је руска дипломација готова жртвовати интересе Црне Горе интересима Србије.

Извори нашега париШког корисподента одликују се ваздатачношћу. Ипак у овом случају ми се надамо, да су га завели у заблуду. Ако не данас, а оно сутра; ако не силом оружја а оно изнурењем храброг турског гарнизона гладом и болешћу, Скадар пада у руке српско-црногорске војске. Каква сила може принудити Србију и Црну Гору да врну Скадар коме било? Црногорци, подржани од својих вјерних савезника, добровољно неће никоме тврђаве предати. Ако дипломати зажеле да своје жеље остваре они ће морати послати под Скадар међународну армију. Имају ли они ту силу на расположење? Одиста немају. Каквога смисла има у таквим приликама разграничење балканског полуострва по случајним назорима дипломатских чиновника? Зар је то љешина, од које могу љекари чинити што хоће?

Најљубопитније је од свега, што захтјеви Аустрије, који налазе подршку јевропске дипломације, и, ако је вјеровати гласовима, признање руске дипломације, налазе противљење међу самим Арбанасима. Јужни Арбанаси противе се да престоница буде Скадар у Сјеверној Арбанији. Арбанаси из околине Скадра желе да се присаједине Црној Гори. Јевропска дипломација тако иде против интереса балканских савезника, против жеља самих Арбанаса, против балканскога мира.

Сва ова располагања туђом судбином, ничим неоправдана, намјеравају се извршити само да се задовоље пожуде аустриске дипломације. Ми говоримо „пожуде", а не захтјеве, јер никакве захтјеве аустријска дипломација не може постављати: за то су јој кратке руке.

Ипак дипломати с дана на дан занимају се пасјансом с питањем: не може ли се какогод задовољити грозна, као стихија, неодољива као судба, аустро-угарска дипломација, која се надала на страх и срам до размјера мајке вола.

Испред Скадра на Бардањолу

Hrvatski Pokret" доноси овај извјештај:

Послије задње успјешне акције испред Скадра до већих сукоба није дошло. Журно се ради на освојеним позицијама, е да би се преко ових лакше дошло к циљу. Граде се путови, доводе и намјештају топови, граде шанчеви и Скадру се више и више приближава опсадни круг.

Употребих ово вријеме, неке врсти примирја, да обиђем освојене позиције. Највише ме занимао Бардањол, око којега се био најжешћи бој. Једанаест пута промијенио се на њему у једном боју господар, док га коначно не загосподари Црногорац.

Један официр ме водио по стрмини к оној горњој тврђави, којој би једино било свједочити грозоте ове битке. Уђемо кроз нека враташца са стране Кира. Простор око нас још је мирисао по трагичној борби: све вам је наоколо говорило о смрти и грозоти, све је говорило о драматичким часовима крви и огња што су их проживљели стотине и стотине бораца из оне кобне борбе. Никада не ћу заборавити слику, која ми се предочила одмах код улаза у тврђаву. Гомила љешина дизала се ту и пунила је простор ужасним мирисом мртваштине и крви: видим слику као да сам био ту, ужасног задњег отпора турске посаде, којој је било суђено да подлегне црногорско-српској сили!

Ма да је већ пар дана тврђава у црногорско-српским рукама није никакво чудо, што на стотине љешина лежи још ту непокопано. Посао око рањеника је одвећ велик а њима се најприје послије битке пружа помоћ, док се на покопање мртваца у први час и не мисли. Зато се и тек сада док обилазим тврђавом копају јаме и покопавају пали јунаци.

На лијево, према једној малој главици камо су Турци били смјестили топове широке цијеви, пружала ми се оку друга још грозница слика.

Ту је у једној маси без форме лежало на десетке љешина између крви и комада меса: размрскане лубање, разлупана прса, одрубљене главе, одломљене руке и ноге лежале су разбацане амо тамо по мочвари крви; свуда наоколо влажно земљиште и рушевине натопљене крвљу. Посред тврђаве наиђем на љешину која је лежала у веома чудноватој позицији: хитац је војника погодио у чело усмртивши га и несретник је пао на леђа држећи маузерку у руци и прекрштених ногу. Кроз једну рупу у зидини, учињену од Црногораца, да извуку мртваце испод рушевина, угледам другу гомилу смрти, камо су лежали у потоку крви пали јунаци и стрвине коња, мула и магараца. Трагична судбина је нагомилала и измијешала у смрти и у гробу и људе и животиње!

Бацим поглед с тврђаве доље према Киру и видим мноштво здравих и веселих војника како се напајају и перу; бијаху побједници — људи те учиниШе овај покољ сред којега се налазим!

У очекивању

Враћајући се с Бардањола и полазећи мимо Брдицу желио сам разговарати са заповједником српскога одјела који опсједа ову тврђаву. Није га било. Одјашио је на Мурићан. Помислим сигурно на какав договор с генералом Мартиновићем. Један српски часник потврди моју помисао.

Сјашим и чекам на повратак заповједника. Много је сати прошло тако у очекивању, које није било испуњено него једним говором или боље упитом? „Тко зна, је ли одлучена одлучна акција?"

Већ сам у другим писмима јавио како је црногорско-српској војсци тешко чекати да Скадар падне од себе, и како она жели освојити га оружјем. Замислите ви каковим се чезнућем очекивао одговор на горње питање?

Преко ноћи — која је и за мене била велебна — особито у круговима часника све више је превладавало мнијење да се јуриш на Брдицу, а према томе ни на Тарабош не ће подузимати сјутра. Крај је већ не једном по десет пута опетовао: Скадар ће бити онда мој када га нећу освојити са 10.000 жртава. Овај налог црногорске владе чули смо и ове ноћи када се повратио у логор заповједник.

Турски заробљеници приповиједају да је стање Скадра неодрживо. Муниција и храна је при крају а и Скадар више не бране него само двије тврђаве: Тарабош и Брдице.

Преко једног тумача упустим се у разговор са једним турским заробљеником, који ми исприповиједи како би већ давно дошло до капитулације Скадра да није било Риза беуа и да на неко вријеме није остао слободан увоз живежа и муниције преко Св. Ивана.

„Риза беа више нема — настави мали Турчин заборавив мало што је прије рекао — али ће се посада турска још неко вријеме одржати; дође ли дан да ју помањкање живежа и ратног материјала присили да положи оружје, ни Есад паша неће предат града Црногорцима (!) него ће га предати на обрану скадарским шкипетарима".

Нијесам хтио понижават несретнога јунака ма да сам био увјерен о противноме и опростим се с њим.

У *Мурићану*. У зору поздравим гостољубиве српске часнике и одјашим даље.

Брзим касом упутим се према Дериги-ату, гдје сам канио прећи Бојану.

Тамо доље иза бесконачне и црне планинске косе помаљаху се први тракови новог свијета. Јучер је бијеснила олуја и мећава, а данас као да ће сунце мало огријати ово бијело од снијега и студено бојиште испред Скадра.

Зора се дизала величанствена и дивна: права оријенталска зора која је разносила шум прољећа и здраве свјежине и љепоте никада не виђене.

Пређем преко моста.

С облика према Зиосу уочим кретање великог одјела црногорске војске, док је она што је смјестила логор овамо к зеленој Бојани још увијек мировала. Дојашим до првих шатора управ у часу када се даваху наредбе подчасницима: „приправите војску!"

Помислим ипак се данас нешто спрема: али што? прама којој мети се крећу ове чете?

Док су у мојој околици врвиле припреме за одлазак, војници су доводили коње и мазге товарећи их муницијом и храном. Чујем да је и генерал Мартиновић ту, па сам га потражио, не би ли од њега дознао штогод.

Тамо недалеко на једном камену сједио је у друштву часника син гора, изванредни стратег и први опсједатељ Скадра. Сједи озбиљан и замишљен.

Упозорио га ваљда нетко од часника на мене, па ми доброћудно запријети руком. Приближимо се, док су управо пред њим пролазили заробљеници турски.

— Ах, ви новинари, ви новинари много ми се шетате горе доље. Био би блажен када би могао заробити и вас новинаре — рече ми генерал.

— Касно сте дошли, Екцеленцијо, до те накане, када већ данас крећемо на Скадар.

— Ударисте као да желите дознати чему то кретање војске? Устрпите се; не данас... али...

— Брзо?

Генерал се на овај мој „индискретни" упит разведри у лицу и стегне у раменима.

Дакле, до јуриша не ће доћи. Топови ће освојит Скадар.

— Идете ли с нама — упита ме генерал и за неколико часа спуштасмо се с Облика на Мурићан.

Борбе око Скадра

Доносимо овдје потанки опис драматске битке под Брдицом, из пера једног младог Далматинца, који се налази у српској војсци и који је у споменутој битци учествовао. Он пише једном пријатељу:

„Главни командант пуковник Поповић наредио је бомбардирање тачно у 10 сати. Битка је отпочела силним замахом с наше стране. Цијели један сат бијаше неизвјестан, јер се Турци баре одлучно и храбро. У то наше десно крило обухвата цијелу низину Бушата, ватра бива бјешњом; наши прескачу шанчеве, пењу се на брдо и наједном турска артиљерија умуче сасвим. Прелазимо у јуриш, пуше се гранате, разарају положаје пред нама и скоро разлиједе се читавом фронту огромно и силно: хура! Бушати развија бијели барјак!

Цијела војска застаде за час — као да се прекинуо дах. Нијесмо вјеровали у тако ненадни успјех.

Један дио посаде, што не би на вријеме да утече, предаде се. Наши су нашли расдушчене и демонтиране топове, силну храну, добру и изврсну спрему и опрему; дакле све досадање тврдње, да је у Скадру глад, падају. То смо се увјерили и касније, кад дођосмо пред Брдицу. Огромна стада оваца и говеди шеврљала су пољем, а магазини и парни млин, који је сад у нашим рукама, били препуни живежа. Осим тога, у оствљеним шаторима, налазили смо невјероватно много и предобре хране.

Бијаше скоро сат послије подне, кад паде Бушати и лијево крило наше помакну се напријед, да заузме цијели низ брежуљака у фронту пред Брдицом. Турци су се повлачили с великим губитком и оставили све положаје до саме Брдице.

Цијелу вечер и ноћ копали смо утврђења и сјутра, т. ј. у суботу, око 10 сати, једна српска батерија отвара ватру, да нађе тачна растојања. Све до 5 сати послије подне трајали су жестоки двобоји артиљерије. С Брдице су нас тукле двије батерије брзометних пољских топова и два посебна топа великог калибра. То све према наша два топа брдска, малога калибра. Скоро лудост! Али се српска артиљерија прекалила и вјерујемо у њу.

Послије подне добивамо налог, да почачамо ватру из пијеле батерије (друге се још нијесу намјестиле) као претход демонстративног атака на Брдицу, који се морао извршити те ноћи.

Нијесмо ни слутили, да пред нама стоји још једно Куманово, силни очајни бој, који се бије на живот и смрт. Боже, каква бијаше то ноћ! Косидба разорна и грозна презрелих побједа и однешене славе.

Морала је то да буде само демонстрација, да бисмо привукли пажњу на себе и омогућили напад Црногораца на Тарабош и Бардањол. Црногорци су били у задњим часовима и пред малаксањем морали су пошто по то јуришати, особито на Бардањол, који је сметао и нама и њима.

За нас је гласила заповјед: ићи напријед, па било и на напад, и ако бијасмо скроз неприправни, те свијени погибије. Нијесмо се дакле још ни уставили на Бушату и сваки даљњи корак носио је

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

смрт. Али српски војник не пита, треба ли или не треба да иде; главно је да мора, а мора за брата, који сад не смије, да гине него да успије. Знали смо куд идемо, али смо ишли. То је српска војска.

Ова демонстрација претворила се несрећним случајем у крвав напад. Налог, да се чете враге, стиже прекасно и један дио јурну на препреке и на жицу на самој Брдици. Уназоч свему, била би Брдица и освојена, него се један дио чета почео враћати, а други остаде осамљен у јуришу.

Главни десети и једанаести пук јурнуо је побједосно напријед; већ се жица прекидала, вучје јаме затрпавале, већ су на задњем шанцу и урнебесно хура проломи ноћну таму. Дрктимо од узбуђења. Чује се звук трубе: „Прекини паљбу“. Наши стадоше. Слушамо: Што је то? Наједном проломи тишину језиво клокотање митраљеза, грмљава топова и силна пушчана ватра. Подвала, издаја! Турска труба даде нам знак и у часу мира осуше наше прве редове пакленом ватром.

Наши уступају и разви се бој, велим опет, на живот и смрт. Варавим ватрама и сигналима промијенише Турци смјер нашег уступања. Препони, јаме пуне воде, јендеци широки и дуги, блато до грла, то бијаше пут нашега уступања. Али 10. и 11. пук бране повратак. Осу се ватра непомљива и језива. До педесет топова грми, митраљезе грокћу, а од силне пушчане паљбе чује се само као неко надземаљско кључање превреле воде у огромном казану.

Наши се враћају; псују водство што нареди, да се паљба прекине, не знаду јадни за варку. Чете се за четама враћају, а ватра све и даље тресе нерве, мозгове и људске животе. Трајала је до 11 сати, па умукну. Двадесет и четири сата не умукоше наши топови — каквог ли силног напрезања! И опет уступимо. Имали смо знатне губитке, али турску посаду Брдице преповисмо и Црногорци успјеше да заузму Бардањол.

•

Све ове дане виђамо пред собом, како се турски војници „забављају“. Знам, да овај глас не чује Европа, али ето нека ви чујете! Поље је прикривено рањеницима и мртвима, њихове носе на носилима, а наше (види се јасно) дотукују из пушке и бајонетом. Около сваког мртвог или рањеног окупи се гомила људи, свлаче га до коже и турски се војници облаче у наше одијело. Уз гомиле ступају жене, турају у врећу кошуље и рубље и иду задовољне као са посијела.

Јучер се на пољу бијелиле љешине као бијеле овце, већином окренуте лицем к земљи, а у стражњем дијелу тијела ударен им по колан. Јуче оде један наш вод, да их покопа, а Арбанаси га осуше ватром. И томе народу Европа хоће да дâ слободу!“

Како се догодио младотурски преврат

Бивши турски министар спољних послова Норадунгијан, који сада борави у Паризу оцртао је сараднику „Матена“ овако догађаје, који су се збили 9. и 10. јануара:

— Догађаје сам предвиђао и упозорио сам на њих амбасадоре, но ови су само слегли раменима. Дошао је 9. јануар, кад се састало народно вијеће. Кјамил паша позвао је присутне, да без страха одговоре, има ли се Турска покорити савјету савјету Европе, или наставити са отпором. Од деведесет присутних само је један био за наставак рата. Шљедећег дана састало се министарско вијеће. Шеик-ил-услам затражио је Норадунгијана, да му преведе текст одговора на турски, јер није добро знао француски. Ради тога се вијећање отегло преко подне и министри закључе, да ће дежене узети у палати великог везирата, гдје су вијећали. Назим паша био је посве миран и пун поуздања, макар га је пред неколика дана министар унутрашњих послова упозорио, да се чува атентата Енвер бега. „Он ми је дао — рече Назим — своју војничку поштену ријеч, да се неће мимијешати у политику. То је доста и нико нема права, да у томе сумња“.

Након деженеа расправљали су министри у омањим групама, кад једном у вестибилу одјекну два хитца, а у исти мах зачује се бука и вика. „У истину — рече један од министара — већ се манифестира пред Портом!“ Назим паша устане и дође према вратима вестибила, док је Норадунгијан пошао у кабинет Кјамил паше, који је унутра сам сједио. Кјамил је, наслонивши чело на стакло од прозора, посматрао трку пред палатом. „Висости — повикне му Норадунгијан — не стојте код прозора, то је манифестација и ви се превише експонирате!“

У исти час провале у собу два човјека с револверима у руци.

„Шта ви радите? Што је?“ — упита велики везир.

„Настала је буна, Висости“, рече један, а то је био сам Енвер бег. — „Ако предате демисију, јамчим, да ће мир бити одмах успостављен!“ Ни једна мишица није задрхтала у блиједом Кјамиловом лицу.

— Ако ја одступим, јамчите ли ми да ни капљица крви неће бити проливена?“ — упита Кјамил.

— Задајем вам ријеч, — био је одговор.

— Добро, пустите ме да напишем — одлучи Кјамил.

Кјамил је тада сам саставио своју молбу за демисију и предао је Енвер бегу, који се уз војнички поздрав удаљи. Једва се он удаљио, кад се пријетећи поклици масе претворише у поклике радости. Норадунгијан се удаљи, да саопшти колегама, што се догодило. Морао је проћи преко вестибила, који је био празан. Тек у средини простора опазио је једно непомично тијело. Био је то Назим паша. Очи су му биле укочене, а на глави крвавиле су три ране.

— Одмах сам — закључи Норадунгијан — увидио цијели ток ствари. Кад је Енвер бег ушао к великом везиру, одјекнули су у вестибилу нови хитци, који су убили Назима. Друго је познато. Остало је непознато, како је Назим паша, кроз чије су руке пролазили милиони, умро тако сиромашан, да је држава његовој дјеци понудила потпору. Но ови су са гнушањем то одбили. — Радије умријети од глада, него примити крух из тих руку! — Једна кћер Назим паше у истини је мртва. Не од глади: Она је полудила.

Не на живот већ на смрт

— Чланак „Голосъ Москвы“ —

Са дубоким уздрхтавањем срца сва Русија прати развитак титанске борбе око неприступног утврђења града Скадра. Онде у подножју окомитих стијена, овијених густом мрежом оштре жице, окиђених топовима и машинским пушкама што смрт бљују, — пропадају и гину снаге маленог црногорског народа. Над природним напором митски ратери Словенства освојили су главна блиска утврђења, али побједе купљене скупом цијеном, онемогућиле су побједиоце и нагониле их да се зауставе на прагу жељеног главног циља.

Да би се разумела сва трагедија садашњих тренутака, не смије се заборавити да је феноменална величина ратничкога духа Црне Горе сједињена са микроскопским географским размјерама. Ако Србија и Бугарска, које су ступиле у савез против Турске, нијесу свака за се веће од какве добре руске губерније, то Црна Гора, која је почела рат, сва се може смјестити у границе, рецимо ма каквог царицинског округа. Кад велике једнокрвне државе држе мирно склопљене руке, онда сва тежина претешке борбе за општу ствар и нехотице пада на плећа малених. Тежина задатка који је и овога пута малима на плећа пао, још се више компликује закулисним радњама свих непријатеља Словенства.

Данас Црногорци не ратују само са Турцима. Не, они морају да савлађују препоне и сметње што их подигоше њемачки и аустријски официри, они морају осјећати на себи дјејство Крупових топова, Маузерових пушака и митраљеза против њих је управљено све што је створио тевтонски геније — непријатељ свему што је словенско.

До сада је, хвала Богу, словенски херојзам побјеђивао у балканском рату све сметње и све препреке. Али каквом цијеном! Од тридесет хиљада армије краља Николе шест хиљада пало је под стијенама Бардањола.

Сирота људима, новцем и наоружањем ова мала држава не смије чак ни да побјеђује, јер свака нова побједа под оваквим погодбама пријети да истријеби сву мушку снагу побједничке Отаџбине. Аустриска вештина у утврђивању и њемачка стратегија удружени са азијским фанатизмом и свима средствима европске културе, ма да нијесу могли избавити Турке од пораза, ипак су учинили све да Словени за сваку побједу плате што је могућно више крви. Пакљени план успио је потпуно. Заузети положаји засути су гомилама мртвих тијела. А знате ли што је то Скадар? То је аустриско-њемачка замка стављена на пут напредовања словенске Црне Горе. Црногорци га морају узети, јер је Скадар према својим искључиво природним погодбама прави балкански Гибралтар — најјаче утврђење које се мора заузети као мјера самоодбране за малу и слабу црногорску државу. Прошлих вјекова када су њиме владали Словени опсађивали су га, не једанпут, стотине тисућа турске војске. Опсаде су трајале годинама и завршивале се повлачењем опсађивача. Само Скадар може са југа бранити нове тековине Црне Горе и гарантовати јој безбједност у новим границама. Одбити се од скадарских зидова исто је што и одрећи се свега до сад завојеваног, свега што је куљено цијеном тешких жртава и проливене крви. Синови овом маленог али великог духом словенског племена гину не у име безумних снова политичког частољубља, већ у име народне самоодбране, у име највиших интереса свога народа. Али на жалост европска дипломатија не води рачуна о националним интересима и правима. Аустријски политичари већ изјављују да ће Скадар припасти Албанцима, на остављајући Црногорцима да лију своју крв, унапријед објављују да ће бесплодне остати жртве њихове!

Па ипак витези словенски савладаће све, заузеће све и побости заставу своју на цитаделе древне Скорге али њих, великих витеза, тада ће остати још врло мало, јер ће заједно са црногорском војском изгинути и црногорски народ.

Кад од двјеста педесет тисућа црногорског народа погине тридесет тисућа сржи његове, зар то не значи да је заједно са њима изгинуло и цјелокупно благородно племе.

Закључење мира

Турско поуздање на велесиле

Рим, 16. фебруара. — „Стефани“ јавља из Лондона, да је турска влада саопштила Енглеској да се потпуно ослања на велесиле ради закључења мира.

Рим, 17. фебруара. — „Стефани“ јавља, да је турски амбасадор саопштио Сан Ђулијану да Турска потпуно пристаје и да се ослања на велесиле ради закључења мира.

Колоњ, 17. фебруара. — „Колоњске Новине“ доносе из Берлина да су влада енглеска и амбасадори у Лондону по свој прилици добили од стране турске амбасаде саопштење да је порта вољна да прихвати посредовање велесила односно установљења услова мира. Садашње старање европске дипломатије састојаће се у томе да постигну од савезника сличну изјаву.

Посредовање велесила

Лондон, 17. фебруара. — „Рајтер“ доноси: Може се вјеровати да се у току ових потоњих двадесет четири сата сазнало из полузваничног извора, да ће се, као ресултат нових одлука донесених у Цариграду, очекивани одговор Портин, садржавати у пријему колективне ноте велесила. Ипак није могуће

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ ЦЕТИЊЕ

ПОДЛИСТАК

Бој на Гребену

(26. и 27. септембра 1912.)

(2)

А други је Бандовић Радисаве,
А трећи је Бакићу Милуне,
Ај четврти Јојићу Миљане,
А пети је Лекићу Стеване
С њима барјактар баталиона
По имену Рајовић Милета,
А са њиме четни барјактари,
С барјацима војска — соколови.
Лијевијем крилом позиције,
Заузеше Андријевичани,
И пред њима храбри командате,
По имену Драговић Стеване,
И са њима четни командири.
Прво ти је Дедовић Милија,
А други је Вуковић Милане,
А трећи је Војводић Милован,
Ај, четврти Вучељићу Гајо:
А пети је соко Ђукићу Саво
А шести је Бајовић Уроше,
И још доста других официра
Са њима је баталионски барјак,
У рукама Фатића Јосифа,
И са њиме четни барјактари,
С барјацима војска соколови,
Закликтали ка' сури орлови.
А осталу војску разредио,
С Виситора, до па врх Чакора,
Извиђаче пред војском послао
И пред њима два млада сокола
По имену Вешовић Вуксана
И са њима Поповић Стевана,
А за њима чета соколова, —
Турци косе планином хватају,
Опазише храбри извиђачи,
Одмах брзу паљбу отворише,
Ала банда затури се кавга:
Запуцаше пушке ка' стријеле,
Зајечаше убојни топови,
Једни ричу с града гусињскога,
Други бију са врха Гребена
Под командом Дедовића Драга
И сокола Вешовић Мапојла,
И јунака Вуксановић Акса
Загрокташе брзи митраљези
Под командом Шошкић Миливоја
И са њима Дујовић Милоша,
Који свуда на невољи стижу,
Ђе јуначка гине пјешадија,
Те узима страх турска ордија,
Труба јечи никад не престаје,
Ватра гори с обадвије стране
Боже мио! на свемути хвала
Да је коме стати, па гледати,
Би рекао и би се заклео,
Да се широм проломе небеса,
Па с муњама, да на Гребен падну,
Не би више ватре и гутњаве,
Могло бити него сад што бива,
Кад оскачу плоче са Гребена
Ка' у њему да су завршене,
Више, брате, од хиљаде мина.
Још да ти је, друже, погледати,
Како српске сабље сијевају,
Мртве турске главе зијевају.
Сву планину обухвити тама,
Од силнога праха и олова,
Па се гама поврх поља пружа,
Не да виђет' ни на коју страну
Почеше се за грла хватати,
Гину Турци, ка' снопље падају
Гину Турци, гину Црногорци
Соколи их витешки ђенерал,
Голу сабљу носи у рукама,
Па пред војском као муња јури.
А чува га Творац са небеса,
Рад несрећне под Турцима раје,
Ђе не може постићи ђенерал,
Ту долети Зоњићу Милоња
Са оштрицом сабљом у рукама.
Тако траја, до пред вече саму,
Док одједном наши команданти
И са њима четни командири,
Међу њима храбри барјактари,
А за њима сиви соколови,
С московкама у десним рукама
Противнике ћерати почеше,
Њине шанце одмах прелећеше,
Турци бјеже главом без обзира,
Оставивши мртве и рањене,
Да их вуку тице и лисице.
На бојишту томе крвавоме,
Згрнуше се наши соколови,
Па узеше мртве и рањене
Износе их код мисе латинске,
Рањенима ране превијају
А мртвима куће начињају
Са мраморјем Гребен окитише
Ту попада витешких Краљана
Седамдесет мртвих и рањених
Погинулим јунацима глава
Оштра сабља Васовић Иване,
Под барјаком издану од ране,
А рањеним до три официра,
Прво ти је Бандовић Радосав,
А друго је од њих Бацо Пропић
А треће је Мићовић Милоња
Још погибе од Андријевичана
Четрдесет мртвих и рањених
И пред њима два сива сокола,
Погибоше на врх Липовице
Млади витез Ђукићу Драгиша
С барјактаром Јововић Величком
Али сваки, који туна паде,
За слободу и свој живот даде.
Дивно се је сваки осветио,
Па их нека весела им душа...

— — — — — —

Кад у јутру јутро освануло,
Зове српска с Виситора вила,
Те дозивље храброг бригадира:
»Ђенерале Вешовићу бане,
»Ето теби опет Асан-бега.
»Јер су чули и виђели Турци,
»Како бију мрки Црногорци
»Зашто су се ноћас прикупили
»Да те макну с тога положаја,
»Јер је теби градовима глава.
»Па сад ради, као што умијеш.
Кад то зачу српски Ђенерале,

очекивати у том погледу једно званично саопштење прије једног или два дана, јер је немогуће да се одговор Портин саопшти прије почетка идуће недјеље. Те, како се с убјеђењем држи, ако одговор портин буде усвојив, велесиле, у чије ће руке Порта предати своју ствар, имаће најприје да виде да ли су савезници вољни да приме посредовање Европе и да ли су се услијед обновљења непријатељства услови о примирју мира измијенили.

Турски дипломата у Петрограду

Цариград, 18. фебруара. — Вијести „Стефани“ о томе да је Турска одговорила Енглеској да се ослања на велесиле због закључења мира, као и о преговорима у Петрограду побијају се. Међутим се говори да ће отићи или да је већ у тој сврхи један турски дипломата у Петрограду.

Корак великих сила

Софија, 18. фебруара. — Према саопштењу обавјештених кругова, посланици великих сила ускоро ће учинити заједнички корак код бугарске владе односно обновљења преговора о миру.

Са бојног поља

Чаталџа, Булаир, Једрене

Цариград, 17. фебруара. — По званичном билтену није било никакве промјене на бојиштима Чаталџи, Булаиру и код Једрена.

Бугарске батерије и страни бродови

Цариград, 18. фебруара. — Путници, који су данас приспјели, причају, да су бугарске батерије код Шаркеја пуцале на један француски трговачки брод и повриједили га, као и на италијански „Монцу“, који се, јако повриједјен, искренуо. Говори се, да ће италијански посланик енергично поступити и послати у Шаркеј италијанску оклопницу.

Руски корак код порте

Цариград, 19. фебруара. — Руски амбасадор учинио је код Порте корак, да се грађанском насељењу Једрена дозволи одлазак из вароши.

Побједа Грка

Заробљена турска једрењача

Атина, 16. фебруара. — Грчки разрушач „Атос“ заробио је на уласку порта Валоне турску једрењачу „Моравију“, која је долазила са 1000 тона ориза, кафе и цукра из Александрије. Једрењача је одведена на Крф.

Турци опет потучени

Атина, 17. фебруара. — Јуче је код Молиста на сјеверу Јањине трајао бој шест сати између Грка и јаког турског одјељења, које је потучено. Турци су оставили 112 мртвих и 180 заробљених.

Бјегство Турака

Атина, 18. фебруара. — Грчки дестројер с Крфа топовима је истјерао Турке из њихових положаја у Санти Кваранта; Турци су оставили топове и отишли у унутрашњост.

Пораз за поразом

Атина, 19. фебруара. — Грци, силазећи с Метцована, потукоше Турке у Дресдинокону Сиапи и Петра; непријатељ бјежи у највећем нереду.

Вијести из Србије

Посјета Паприкова

Биоград, 16. фебруара. — Бугарски ђенерал Паприков посјетио је Пашића и министра војног Божановића.

Опсада Скадра. Привредне прилике

Биоград, 18. фебруара. — „Правда“ доноси да је ђенерал Бојовић наименован за команданта одреда, који опсађује Скадар и да је Бојовић већ тамо отпутовао. — Тврди, се, да је партија резервиста трећег позива пуштена кућама на три недјеље ради пролећњег сијања.

Краљева болест. Бугарски изасланици. Талијанска мисија

Биоград, 19. фебруара. — Краљ болује од реуматизма. — Посланик бугарски Тошев и ђенерал Паприков отпутовали у Софију. — Италијанска санитарна мисија одлази за Италију сјутра.

Око Родоса

Турска крстарица „Хамидије“

Цариград, 18. фебруара. — Према новинама, крстарица „Хамидије“ налази се код Родоса.

Пошљедице манифестација

Рим, 18. фебруара. — „Стефани“ јавља, да је кмет на Родосу збачен и протјеран са два друга грађанина, што је учествовао у манифестацији припојења Родоса Грчкој.

Шта Турци казују

Не прича баба сан како јој се снило...

Цариград, 19. фебруара, — Држи се, да је Гирс прекјуче саопштио великом везиру одговор владе бугарске, која инсистира за границе предложене у Лондону, полазећи из Мидије или Малатре 40 клм. на југу од Мидије и излазећи на Родосто. Тврди се, да ће више велесила потпомогнути нови турски предлог, јер су велике силе уопште противне изласку Бугара на Мраморно Море. Што се тиче тражења оштете ратне од стране савезника у износу једне милијарде франака, држи се, да је немогуће да ће велесиле потпомоћи такво тражење. Предлог Русије да се дозволи излазак из Једрена свом цивилном становништву немогућ је стога што би било тешко извести 120.000 душа. Званични кругови веле да не треба приписивати велику важност откривеној завјери стога што ниједно знатније лице није у њу учествовало.

Амбасадорске конференције

Друга сједница амбасадора

Лондон, 19. фебруара. — Послије подне су амбасадори имали другу сједницу под предсједништвом Греја.

Опет завјера у Цариграду

С горег на горе

Цариград, 18. фебруара. — Влада саопштава односно откривене завјере, да је истрага утврдила да је група, састављена од секретара принца Сабахедина, Луфти беја, Сидки беја и неких других, ишла на то да обори владу. Луфти је утекао, а лица која су ухапшена биће предана војном суду. Манифестација је требала да буде послије пада Једрена и заузећа Галипоља.

Руски пароброд задржан

Бугарски реморкер задржао руски параброд

Софија, 16. фебруара. — Бугарски реморкер задржао је јуче параброд руски који је из Констанце крећао за Цариград натоварен житом.

Бугарско-румунски спор

Румунија се ограђује

Лондон, 16. фебруара. — „Рајтер“ сазнаје да је Румунија предала велесилама своју ствар, али не без резерве, пристајући на посредовање велесила са извјесним ограничењима. Бугарска је међутим обећала да ће признати арбитражу, те стога ако Румунија остане при свом становишту, то ће и Бугарска формулисати свој одговор према одговору румунском.

Смрт једног одрода

Стријељање С. Гавриловића

Биоград, 16. фебруара. — Бив. чиновник Светозар Гавриловић, осуђен на смрт због шпијунаже, јутрос је стријељан.

С. Гавриловић био је већ у годинама, а образован и познат човјек. Радио је на лијепој књижевности под псеудонимом Борко Брђанин. Још је био познатији као пољопривредни писац. На странпутицу је одавно зашао. Био је осуђиван због крађе државног новца. По издржаној казни бавио се и новинарством, али је био познат као човјек на зло склон.

Арбанаски конгрес

Изасланство колоније у Цариграду

Цариград, 16. фебруара. — Арбанаска колонија изабрала је три члана, који ће је заступати на арбанаском конгресу у Трсту.

Једна срамна комедија

Трст, 16, фебруара. — Данас прије подне започео је овдје арбанаски конгрес. Отворио га је предсједник приређивачког одбора Џурани бег, који је истакнуо сврху конгреса, којим се жели створити прве подлоге за остварање независне Велике Арбаније. Присуствовало је равно 90 Арнаута. Осим осталих био је принц Кастриоти и принц Гика. Од гостију присуствовали су представник аустриских Нијемаца гроф Тафе, из Њемачке Шмид као представник индустријалних кругова и професор Шуп као представник њемачких научних кругова. Био је и један аустро-угарски официр, који се представио као извјештитељ војничкијех новина. Као представник Мађара присуствовао је барун Попче. Било је више Нијемаца из Трста. На конгрес је припуштен довољан број новинара и доста беспосличара. Џурани бег, отворивши конгрес, поздравио је тло Аустрије, на којем се конгрес састао. Пошто се Арнаути нијесу могли споразумити, кога да изаберу за предсједника, одгођен је конгрес за послије подне. Послије подне саопштио је предсједник, да је одбор верифицирао све мандате и да сви присутни Арнаути могу гласати. На то се прешло на избор предсједништва и тајништва. За предсједника је изабран Хил Моси, за првог подпредсједника Раид бег Копица, а за другог потпредсједника Хима Дервиш, за тајника Безил паша Топтани, а за другог тајника Бандали. Пошто се предсједник Хил Моси услијед слабог здравља одрекао, предузео је предсједништво Копица бег, који је поздравио највећу пријатељицу Арнаута — Аустрију и Арнаутима најсклонијег европског владара Фрања Јосифа, као и град Трст који им је дао склоништа. Предлаже, да се пошаље брзојавни поздрав аустро-угарском министру спољних послова грофу Берхтолду, галијанском министру спољних послова маркизу ди Сан Ђулијано и тршћанском намјеснику кнезу Хохенлое. Онда је узео ријеч принц Кастриоти, који је прочитао француски саставак о независности и границама Велике Арбаније. Поновио је оно исто, што јо рекао и Копица бег. Пакон принца Кастриоти говорио је изасланик аустриских Нијемаца гроф Тафе, син бившег аустриског министра. Он поздравља Арнауте не као пријатеље него као браћу, те их узвисује, као и све оне, који се залажу за велику Арбанију. Вели, да ће Аустрија свим силама подупирати остварење велике Арбаније. Проф. Скиро говорио је о границама Арбаније и колики опсег има заузимати арбанаска независна држава. Куцовлах Баламач истицао је, да су Куцовласи и Румуњска увијек подупирали тежње Арбанаса за њихову независност. Затим је говорио барон Попче. Он поздравља конгрес у име Мађара, велећи, да између Мађара и Арнаута постоје племенске и крвне везе. Већ у данима Хуњади Јаноша и Скендербегова постојале су братске везе, па се нада, да ће се то старо пријатељство обновити сада. Затим је говорио принц Алберт Гика на француском језику. Вели, да тежње Арнаута за велику независну Арбанију не подупиру само Аустрија и Италија него и цијела Европа, осим Француске која има обзира према својој савезници Русији. Нагласује, да ће Арнаути само оружјем извојевати онај опсег Арбаније, који им припада. Затим су прочитане разне поздравне брзојавке, као од барона Хлумецкога и других Нијемаца из Аустрије и Њемачке. Још је узео ријеч тобожњи Црногорац Беровић паша, који је осудио наваљивање Црногораца на Скадар, за који рече да мора остати Арбанији. Тиме је конгрес за данас закључен, а сјутра се наставља. Одбор је саставио и послао брзојавке на Берхтолда, Ди Сан Ђулиана и Хохенлое-а.

Међу осталим учесницима, била је и депутација Арнаута из села Арбанаси код Задра, коју је довео галијански Арнаутин Марушић.

Тријест, 17. фебруара. — Арбаски конгрес изабрао је за предсједника Хил Моси и упутио поздравне депеше Берхтолду и Сан Ђулијани у.

„Нова Арбанија“

Тријест, 19. фебруара. — На арбанаском конгресу говорници су изражавали своје погледе и наде односно нове Арбаније.

Ми нећемо много ријечи трошити о овоме конгресу. Биће мо кратки. Шта је и какав је ово конгрес види се на прва поглед. Скупили су се с копа и конопа све саме скитнице и беспосличари, обични плаћеници и туђински измеђари. За чији је рачун овај конгрес приређен и ко га приређује види се по именима учесника. Одвратна и срамна комедија, којој равне нема! Кастриоти, Гика, Тафе, Шмид, Шупе, Попче! Штета што се не нађе и какав Кон, па да буде „ехт“ арбанаски конгрес!

На хитре је ноге поскочио,
Па дозивље све Ђеворечане
И пред њима Томовића Вука,
Командира од батиона,
И са њиме четне командире,
Све да ти их по имену кажем:
Први ти је Поповић Левреме,
А други је соко Аџић Гавро,
Трећи ти је Цалићу Новаче,
Четврти је Поповићу Станко,
А пети је с њима Милошевић
Командијер чете Радивоје,
С командантом баталонски барјак
У рукама Поповић Вучића,
И са њиме четни барјактари
С барјацима сиви соколови,
С московкама у десним рукама
И озако њима проговара.
«Ајте брже поведите војску
И сретите Турке у ту страну,
Не дајте им на брдо изаћи,
Јер пред нама ево навалише»
Официри хитри поскочише,
И оштрице сабље повадише
Барјактари барјаке развише,
С њима јурну опа храбра овјска,
Полећеше на крвника вучки,
Али Турци већ пришли хајдучки
До самога крвавог Гребена,
Јербо магла притиснула веља.
Те се могли виђети нијесу,
Ка страну кад су подмиљели
Боже мили! крвава састанка,
Сретоше се крвави јунаци
Ка облаци пуни електрине
Проломише се редом планине
Од силнога пуцња и звекта,
Докле Турци бјежати стадоше,
Пут равнога поља гусињскога,
Ћерају их мрки Црногорци
Сједне стране Новак под ранама,
С друге стране Аџићу Гаврило,
И са њима Марићу Шћепане,
С Липовице Левреме и Станко
А до Гавра Милошевић Рашо
Још пред војском храбри барјактари
С крсташима у десници руци.
Пошто добро турке поломише,
Попадалу браћу изнесоше
Десет мртвих, и десет рањених
Пред рањеним Боричић Новаче
Па барјактар Дујовићу Јошо,
И барјактар Поповић Радоје
И са њима остали јунаци
Пјешадиски, један митраљешки.
Ту превише рањене јунаке,
А мртвима гробље ископаше,
Покрај браће јучерашњег боја. —
Ето браћо, крвава састанка,
На Гребену по више Гусиња
А доцније причаћу ви чуда
Од хероја храбрих Васојевића,
С Виситора, до на врх Чакора,
Па с Чакора, до бјела Бакова. —

Вук. Ђ. Гојковић, Богићевац

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CRNOJEVIĆ

А „бегови“ и Арбанаси! Конгрес отвара Цурани „бег“, а за предсједника бираају Хил Моси! Значи да су то најугледнији Арбанаси. А ми у Црној Гори, и једног и другог врло добро знамо!

Цурани је бег таман исто као и Иванај „бег“, некадањи подгорички терзија, а сада новинар и представник интелигенције арбанаске. Цурани је Скадранин. Школован је у Бечу. Обичан измећар. Зато је и уживао стално разне синекуре, да би праву улогу своју прикрио. Афера, која је била љетос око „турских“ параброда кад су на наша пристаништа пристајала, од њега је потекла. Он је инсценирао за рачун зна се чији. А Моси није ништа друго него обични пробисвијет и скитница.

И кад тај друштвени талог, ти типови са дна живота воде прву ријеч на том конгресу, онда се тек може мислити какве су скутоноше њихове, учесници овог тобожњег арбанаског конгреса!

То су ствари такве поред којих се прође, окрене глава и — опљуне!

Ни нашег презирања нијесу достојне!

Јубилеј куће Романова

— 300 година владања царско-руске куће —

Службена Русија слави ових дана ријетки јубилеј: 300 годишњицу владања царске породице Романова.

Породица Романов дошла је на владу у Русији г. 1613 када је на пријесто дошао 17-годишњи син бојара Феодора Романова, Михајло.

Романовци су стара славна породица бојарска, која је, дошавши однекуд из Литве или Пруске, заузимала одавна нарочити положај на руском двору. У каквим су се жалосним приликама примили Романовци наслијеђа послије Рориковаца? Било је то жалосно стање: унутра пуно непокретна сваке врсте разбојништва на дневном реду — гдје нијесу господариле чете лоповске, радило је бунтовничко племство — вароши и села у развалинама, а непријатељи (Пољаци, Швеђани и Татари) стално су угрожавали мир и ред у земљи. Уз такве је тешке уставе морао откупити Михајло Феодоровић мир од Швеђана (Густава II. Адолфа) и Пољака, само да би се могао посветити дизању занемарене и на руб пропасти доведене државе. Многобројна су благотворна његова уређења којима се записао у трајну успомену руског народа. Да просвјатно и културно дигне земљу, позивани су страни научењаци, страни купци и страни мајстори у Русију, а није најзад без значења, да је за вријеме његове владе раширено било господство руско на цијелу сјеверну Азију. Кад се буде славило у Русији триста година владарске куће, нарочито ће се морати споменути име првога Романовца на пријестолу.

Далеко би нас одвело када би хронолошким редом писали о појединим владарима куће Романова; истакнућемо за то само главније моменте и главније владаре:

Петар Велики, руски Јосиф II, реформатор је и творац модерне Русије и оснивач руске велевласти. За вријеме његове владе добила је Русија излаз на море балтичко, касписко и црно море; за вријеме његове владе подигла се особито трговина и индустрија Русије. Он је створио својим реформама из државе полуазиске државу цивилизовану, увео ју је у друштво европских држава, израдио јој у њему једно од првих мјеста, зближио је интересе њезине с интересима европскима, учио је становништво своје државе да схвати цивилизацију европску и да је шијени, отворио јој је приступ, настојао је да посади у земљиште руско њезине материјалне и душевне плодове — занат, знање, књижевност, умјетност, државну организацију и одбрану, боље навике и укус, виши поглед на свијет. — Несрећа је била за државу руску и стално за династију Петров указ, да цару припада право да одреди свога наслједника. Петар је отргнут прерано смрћу од свога огромнога дјела, оставио га је несвршена и није нашао способног наслједника, који би довршио његов програм тако, да је остао недокончан и нерријешен тај проблем кроз 18., 19., па дјелимице и 20. вијек, и ако на њега надовезују рад Катарина II.

Год. 1762. изумрли су Романовци по мушкој лози тако, да на пријесто Русије долази Петар III., син Ане Романова и Карла Фридрика војводе холштајнско-готараског.

И та млађа, њемачком крвљу подмлађена грана романовска, може се подичити с Катарином II., некадашњом принцезом анхалтском, која је себи истакла циљ истјерати Турке из Европе и одстранити за њу труло краљевство пољско. Ово је и успјело — ако и не онако, како је жељела, јер је морала дијелити Пољску с Пруском и Аустријом, а било би се извело можда и оно прво, да није било суревњивости пруског краља. Катарина Велика схватила је додуше веома добро смисао и циљ Петрових реформа, али није довршила његова реформног дјела, јер се дала одвећ много на своју сјајем обасјану спољашњу политику.

Тако се догодило, да се истом у 19 вијеку очекивао задатак да се ријеши и разријеши рефома социјално-економска (сељачка питања) и политичка. Покушаји око тих реформа испуњаву цијело 19 стољеће.

Ако би се дотакли имена царева руских у 19 вијеку, морали би рећи, да нијесу били без значаја за унутрашњи и спољашњи развитак државе личности као Александар I. познати творац свете алијансе народа, Александар II. који је коначно укинуо невољништво, кметски однošај сељака г. 1861., и најзад Николај II. који се одрекао апсолутизма и г. 1905. дао Русији устав: думу.

Руска владарска кућа има с руским народом једну за њега јаку везу, а то је вјера.

Пошљедњих 300 година, за владања династије романовско-холштајнско-готорпске учинила је Русија у свима правцима велике напретке, и највећа је, а и прва држава европско-азиска.

Дневник

Двор и рањеници. Наши рањеници су велики предмет пажње Краљевске Породице. На Цетињу постоје неколико болница, па ни број рањеника ни простор који их дијели ништа не спрјечава да их посведневно не обилазе чланови Краљевске Породице. Они иду од једног до другог рањеника, разговарају с њима, старају се неуморно за његовање њихово, као год што их нуде разноврсним понудама и пружају им све што им треба. Том приликом не заборављају ни њихове породице, обларујући их милостиво и пружајући им обилну помоћ.

Руска одликовања. Листови јављају: Руски цар Николај ће поводом тристогодишњице куће Романових одликовати принца Ивана рускога, мужа принцезе Јелене Карађорђевићеве, као и сина велике књегиње Милице Николајевне, кћери нашег Краља, те их именовати великим кнезовима. Њима је по дворском реду цара Александра III. припадао само наслов принчева. Овим одликовањем жели руски цар да изрази признање обим краљевским кућама Петровића и Карађорђевића за њихове славне заслуге, што су их стекли у балканском рату.

Братска помоћ. Као и у првој периоди рата, тако и сад нашем Црвеном Крсту од добрих људи непрекидно стиже помоћ и захваљујући томе наш Црвени Крст може да одговара својој светој дужности, а нарочито пружајући потребну помоћ рањеницима. Као и раније, у том предњачи Далмација, која а и овог пута нашој земљи пружила обилну свесрдну помоћ, што свједочи и ово писмо предсједника нашег Црвеног Крста начелнику Дубровника и народном посланику г. др. Мелку Чингрији:

„Неоцјениве су услуге, које Дубровчани у овим моментима учинише Црној Гори. Они међу првима, по објави рата, похиташе својој браћи у помоћ, не жалећи ни средстава, ни труда, тек да ублаже ране оних, који се боре за слободу своје подјармљене браће. Они то учинише и овом приликом, те на позив овога Друштва одмах послаше своје љекаре, да својим радом што више жртава рата спасавају од смрти и поврате их у наручје домовине и својих милих. Све су ово дјела, која оличавају величину душе грађана од вазда поноснога града, којему сте Ви начелник и који сте у свему овоме узимали иницијативу на првоме мјесту.

„Ово друштво нема ријечи, којима би могло оцијенити све те доброте, које му учинисте, али све што може то је, да Вас умоли, Господине Начелниче, да са грађанима града Дубровника примите изразе његове захвалности и особитога поштовања“.

Арбанаси за Црну Гору. Једном берлинском листу јављају ово: Двојема виђеним властелинским пећским породицама заповијеђено је, да покупе оружје по арбанаским племенима у околини Пећи и у самој вароши. Обије породице, Бари и Хилмибеговићи извршиле су повјерену им задаћу и предале су црногорским властима више од двије хиљаде Маузерових пушака и неколико стотина револвера. Ово је важно поглавито с тога, што Црна Гора полаже право на Пећ. Старјешине поменутих арбанаских породица били су код Краља Николе. Дописницима новина рекли су, да ће убрзо бити крај несносном стању што се пошљедњих година било зацарило ушљед крвавих политичких трвења. Оба првака говоре с похвалом и признањем о поступању црногорских власти и држању војске Црногорскога Краља.

Доказ осјећаја талијанског народа. „La provincia di Padova“ доноси чланак Е. Миарина, у ком између осталог стоји и ово: „Пароброди друштва „Пуља“ у Бари били су 12. ов. мј. имобилизирани ушљед социјалистичких опструкционих демонстрација. На лађи „Барлета“ налазили су се учесници талијанског и енглеског Црвеног Крста, у намјери да оду у Бар. Али не могаху кренути, те рањеници чекаху њихову помоћ. Црногорска влада унајми грчку лађу, која дође у Бари да тај Црвени Крст прихвати. Тада, усркос социјалистичком тирјанству, посачи прекрцаше материјал оба Црвена Крста на грчку лађу, те не хтједоше примити плате за то, већ изјавише готовост да даду прилог за ратујућу и рањену браћу Црногорце“.

Одјељења Црвеног Крста. Наш је отаџбини неоцјењиве су услуге учинила одјељења страних удружења Црвеног Крста, која са великим пожртвовањем у току овога рата стављају своје човекољубиве услуге на расположење нашим рањеницима. Овијех дана дошло је у Црну Гору и једно ново одјељење енглеског Црвеног Крста, које је своје чланове распоредило на Ријеци, Виру и на бојним линијама. У Зогају већ од раније врши неуморно дужности Црвеног Крста енглески љекар г. Голдшмит са својим вриједним друговима. На страни Бојане у ономе дијелу наше војске још од почетка рата, поред осталих одјељења Црвеног Крста, особитом бригом и неуморношћу врши хуману дужност милосрђа и његовања рањеника и госпођица Маргарита Фрич, која се је, само да би што боље одговорила својој племенитој дужности, често пута излагала и опасностима за живот, хитајући у прве бојне линије да превија рањенике. И госпођа Антоњети из Сиљета, која се приликом примирја била вратила кући поново је дошла у Црну Гору чим је продужен рат, те се са још више пожртвовања посветила његовању рањеника.

Из Црвеног Крста. Из Швајцарске стигоше за појачање Швајцарског Црвеног Крста г. г. Др. Ромел и медицинар Егли. Из Шибеника стигао је Др. Митар Ћатовић.

Не би смјело да буде. Примијетили смо, да се нашло несавјесних људи, који покушавају да ратне прилике, у којима се наша земља налази, злоупотребе и што више искористе. Зато опомињемо оне којих се тиче, да с тим престану како се не би грађанство више експлотисало и било жртва тих несавјесних спекуланата, а особито у погледу цијена животних намирница. И монопол дувана није на овој висини на којој би требао да буде. Тако нам се жале потрошачи да, монопол дувана не снабдијева свој депозит на Цетињу онако како треба, ушљед чега се чешће дешава, да се у самој пријестоници не може добити свака врста дувана, него час по престане, а особито пада у очи да врло често нема цигарета Немања од 20 комада, што не би никако смјело да буде. Зато за сада на ово обраћамо пажњу оних којих се тиче, да би вреднији били како се не бисмо обратили надлежнима, јер смо увјерени, да то у доновном случају неће остати без послједица по оне, који ратне прилике хоће да искористе на штету потрошача.

Сам се пресудио. Читамо у „Политици“ да је 7. овог мјесеца извршио у Нишу самоубиство Риста Стојановић, суплент гимназије. Једним ножем ударио је у лијеву страну груди. Како је повриједио срце остао је на мјесту мртав. Држи се, да је узрок тому самоубиству неки дефицит, пошто је Стојановић био сада, за вријеме рата, благајник и магацинијер једне болнице у Нишу. Ако је ово прави разлог, заиста је душа покојникова у послједњем часу сама осјетила праведни гњев оних српских мученика и њихових добротвора, о које се огријешило незасићено срце, које је требало „хладним разлогом“ — умирити.

Перко Вукотић

Барјактар Катунске Бригаде
† 26. јануара 1913. год.

Дрхти Скадар, нека дрхти, чуда није,
Опсјели га витезови гордих гора,
На све стране око њега крв се лије
Крв српскијех осветника и злотвора.

Тарабош се затресао из темеља,
Над њим ваздух пролама се од топова,
И од јеке страшне дрхти небо земља,
Ал' не дрхте срца наших витезова.

Већ напријед смјело јуре к шанчевима:
Испод жица бомба пуца, те пут прави,
Поноситим црногорским херојима,
Да оплету нови вијенац старој слави.

Ту *Јована Машанова* унук млади,
Поносито барјак држи у рукама,
Не плаши се од граната и танади,
Већ напријед момак јури са четама.

„Ха, напријед, Катуњани, к Тарабошу!“
— Рече јунак па поносно барјак диже,
С њим херoји, слични Марку и Милошу,
Наступати тврдом шанцу сташе ближе.

Као киша сипљу танад душманова,
Једно згоди барјактара, аох, јаде,
Клону момак, и између витезова
Са барјаком у десници **Перко** паде. —

Љубомир Ибријски

рањеников Сонет

Госпођици — ни: —

У рату ослобођења кад сам допао рана
Тамо у земљи дедова у призренскоме крају,
И кад ме донеше бона из косовскога стана
Видех те чедну, бјану у девичавскоме сјају
Где грлиш рањенике и сузе сестринске кријеш
Превијајући им ране:
Будно над њима, као анђео чувар бдијеш
Сву ноћ док зора сване.!

А кад си дошла к мени с осмехом, „Како си, брате?“
— Дивно, прекрасно селе .. Очи ми радошћу сјаше.
Ти рече: „Косовске ране, из њих ће сад да нвате
Нов, Бујан.. Срећан живот... Сунце Слободе наше.“ !

— — — — — — — — — — — —

Тако . Светлост је.. Од куд — божански идоле, шта је?
— Астарту Херзос гледа. ..
Видим.. Отварају се небеса, трон узвишени сјаје
На њ' срећан Господ сједа.
Нада мном блаженство кружи — нежна се рука креће
Ја спевам снове среће: —
Као и преда мном престо, васкрслог скопљанског сина
Урешен сваком славом —,
Ти као косовка девојка, с кондиром пуним вина
Над Орловићем лавом...

Цетиње, **Б. Г.**

П. п. бр. 1. 11—50

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА

ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ у својој кући дунавска улица бр. 10

У Србству највећа трговина и радионица за српске прав. цркве, наиме: **одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлебница, полилеја** (ђоке цветови), **целивања** на лиму, **икона** на златну и на артији и т. д. Израђујем **барјаке, заставе** за и свачка друштва, од најједноставнијих до на скупоцјенних, везене са златом и свилом. Призната радионица као наусавршенија, **иконостаса, Христових гробова, певница** и т. д. **добра** радионица свештеничких **хаљина** и велики избор **шешира, камилавки** и **појаса.** Све радионице и трговина налазе се у сопственој кући а **сваку наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. Велики и богато илустровани цјеновник шаљем на захтјев бадава.**

Адреса за наруџбине:

Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidék)

Europe Hongrie бр. 29. п.п. 27,30

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник Радомир Криво-капић Ордински